

MUZEUM W RYBNIKU
INSTYTUT HISTORII UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

oraz

LEHRSTUHL FÜR WIRTSCHAFTS- UND SOZIALGESCHICHTE UNIVERSITÄT REGENSBURG
INSTYTUT BADAŃ REGIONALNYCH BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ W KATOWICACH
ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KATOWICACH

REGION W PAŃSTWIE – PAŃSTWO W REGIONIE

GÓRNY ŚLĄSK W PAŃSTWIE HOHENZOLLERNÓW I HABSBUROGÓW (1742–1918)

KONFERENCJA NAUKOWA – KATOWICE, RYBNIK 29–30 MAJA 2014

W 1742 roku dokonał się praktyczny podział Górnego Śląska na dwie części, które znalazły się w granicach odrębnych organizmów państwowych. Zakończenie ostatniej wojny śląskiej pokojem w Hubertusburgu w lutym 1763 roku ostatecznie potwierdziło rozdzielenie regionu pomiędzy monarchią Habsburgów i Hohenzollernów. Dla części zachodniej oznaczało to wejście w nowy krąg administracyjno-polityczno-mentalny, natomiast część wschodnia pozostała w dotychczasowych strukturach państwowych i wraz nimi rozwijała się przez cały XIX wiek, aż do upadku po I wojnie światowej.

Odmienne były drogi rozwoju obu państw, z których jedno stało się wielonarodowym cesarstwem, w którym stale ścierały się różne interesy etniczno-polityczne i które w przeciągu XIX wieku wiele utraciło ze swojego uniwersalizmu, a drugie po przegranej wojnie z Napoleonem znalazło w sobie wystarczająco siły i determinacji, aby przeprowadzić znaczące i rozległe reformy pozwalające na konsolidację społeczno-polityczno-gospodarczą składającą się na wzmocnienie pozycji międzynarodowej. Polityka budowania sprawnego aparatu administracyjnego, wspierania rozwoju gospodarczego, utrzymywania silnej armii oraz inicjowania zmian społecznych prowadzona w obu państwach różnymi me-

todami przynosiła również odmienne efekty, którym jednak docelowo miało być stworzenie nowoczesnego państwa i społeczeństwa zarówno z dużymi ambicjami i możliwościami, ale również konkretnymi ograniczeniami i problemami, które w szczególności sposób uwidoczniły się w XX wieku.

Celem spotkania będzie przedstawienie i porównanie wpływu państw Hohenzollernów i Habsburgów na rozwój i funkcjonowanie regionu górnośląskiego w czterech różnych sferach:

- polityczno-administracyjno-prawnej – rozumianej jako tworzenie przez państwo norm prawnych oraz struktur pozwalających na sprawne i skuteczne zarządzanie, rozwój biurokracji i jej znaczenia (M. Weber), wpływ na kształtowanie się samorządu miejskiego i gminnego w ramach tworzonego przez państwo systemu prawnego, kontakty państwo – kościół oraz kształtowanie polityki wyznaniowej, sprawność państwa w osiąganiu założonych celów taki jak np. system podatkowy, system ubezpieczeń społecznych czy system edukacji;
- społecznej – pokazującej rozwój społeczeństwa górnośląskiego na tle przemian

zachodzących w tym czasie w monarchii Hohenzollernów i Habsburgów, takich jak modernizacja społeczeństwa, demokratyzacja, alfabetyzacja, partycypacja polityczna, dekonfesjonalizacja, wzrost świadomości w zakresie medycyny i higieny, inwestycje w infrastrukturę komunalną: wodociągi, gazociągi i elektryfikację;

- gospodarczej – przedstawiającej rolę państwa jako inicjatora przedsięwzięć gospodarczych, regulatora oraz nadzorca funkcjonowania różnych gałęzi przemysłu, ukazującej znacznie przemysłu górnośląskiego dla gospodarki całego państwa oraz wspierającej rozwój technologiczny;

- kulturowej – pokazującej rozwój architektury i sztuki górnośląskiej na tle przemian i prądów panujących w tym czasie w Europie, Prusach i cesarstwie Habsburgów, udział górnośląskich środowisk artystycznych w życiu kulturalnym państwa, kontakty pomiędzy stolicą i prowincją, państwowy i lokalny mecenat kulturalny.

Celem konferencji będzie zatem porównanie polityki regionalnej prowadzonej na terenach górnośląskich przez dwa różne państwa stosujące odmienne modele rozwoju i zarządzania. Szczególnie ciekawe wydaje się pokazanie typowości lub wyjątkowości rozwoju regionu w porównaniu z innymi terenami tych państw.

Czy znaczne oddalenie od Berlina i Wiednia miało przełożenie na marginalizację i opóźnienie wprowadzanie zmian i zachodzenie procesów modernizacyjnych? Czy Górny Śląsk był peryferiami, daleką „prowincją” na której zmiany zachodziły znacznie później niż w innych częściach państwa? A może istotne znacznie gospodarcze wywołało efekt wręcz odwrotny i spowodowało, że Górny Śląsk stał się pod pewnymi względami regionem przodującym, czy wręcz inicjującym pewne zmiany, nie tylko w wymiarze gospodarczym, ale również społecznym i kulturalnym?

RADA NAUKOWA KONFERENCJI

PROF. DR HAB. RYSZARD KACZMAREK
PROF. DR. MARK SPOERER
DR HAB. PIOTR GREINER
DR BOGDAN KLOCH

Miejscami obrad konferencji będą Katowice i Rybnik. Po konferencji planowana jest publikacja (2015), która będzie próbą przedstawienia wszystkich poruszonych podczas niej problemów i zagadnień.

**ZGŁOSZENIA REFERATÓW PROSIMY NADSYLAĆ
DO 31 PAŹDZIERNIKA 2013 ROKU NA PODANE PONIŻEJ
ADRESY SEKRETARZY KONFERENCJI**

SEKRETARZE KONFERENCJI

dr Barbara Kalinowska-Wójcik
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Instytut Historii
Ul. Bankowa 11
40-007 Katowice
barbara.kalinowska-wojcik@us.edu.pl

dr Dawid Keller
Muzeum w Rybniku
Rynek 18
44-200 Rybnik
tel. 32 4327466
keller@muzeum.rybnik.pl